

Майданевич Ю.П., Білоус О.Г.

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ІНВЕСТИВАННЯ В УКРАЇНУ

Постановка проблеми. Для забезпечення тривалого існування підприємства необхідно прагнути отримання стабільного прибутку. На перший погляд здається, що цього можна досягти через стабільність виробничого процесу і реалізації продукції, але в конкурентному середовищі та в умовах частих інновацій і бурхливого розвитку науково-технічного прогресу стабільність може виявитися фатальною для існування підприємства. Не стабільність, тобто рівновага, а навпаки, адаптація до постійно змінюваного середовища може продовжити життя господарюючого суб'єкта.

Отже, треба постійно переглядати мету підприємства у стратегічному і тактичному розвитку, визначати обсяги фінансування, методи здійснення інвестицій, змінювати виробничу і маркетингову політику, пристосовувати виробництво до потреб споживача. Цьому значно сприяє політика інвестування, але Україна на сьогодні не має ефективної інвестиційної політики, яка б дозволила мати чітке уявлення щодо існуючих інвестиційних чинників, що формують інвестиційний клімат країни.

Аналіз останніх досліджень. Питання залучення інвестицій в Україну вивчає велика кількість авторів, серед них О.Л. Горяча [1], Пересада А.А. [2], Стеченко Д.М. [3], Швайка Л.А. [4] та ін.

Мета статті. Розглянути інвестиційний клімат України та напрями його покращення.

Викладення основного матеріалу. У сучасних умовах обмеженість інвестиційних ресурсів стримує процес формування ринкової економіки в Україні. Результативність інвестування залежить від заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату, аби зробити його сприятливим для вкладення коштів в економіку [1].

Потенційно Україна є інвестиційно привабливою країною, оскільки має вигідне географічне положення, значні промислові потужності, створені в період Радянського Союзу, дешева та кваліфікована робоча сила, наявність ряду важливих корисних копалин, 47-мільйонне населення, яке в перспективі може стати привабливим ринком збуту. Разом з тим, економічна політика нашої держави не створила передумов для повного використання цього потенціалу, внаслідок чого країна значно відстала від своїх сусідів за темпами зростання економіки.

Незважаючи на це, фахівці вважають, що в Україні створений несприятливий інвестиційний клімат. Його причинами є: депресивний стан національної економіки; політична нестабільність; негативний імідж країни з повернення боргів, корупції, криміногенної ситуації; значне державне втручання; часті зміни законодавства; нерозвиненість фондового ринку тощо.

Аналітики різних країн виділяють окремі галузі економіки України, що є інвестиційно привабливими (рис. 1).

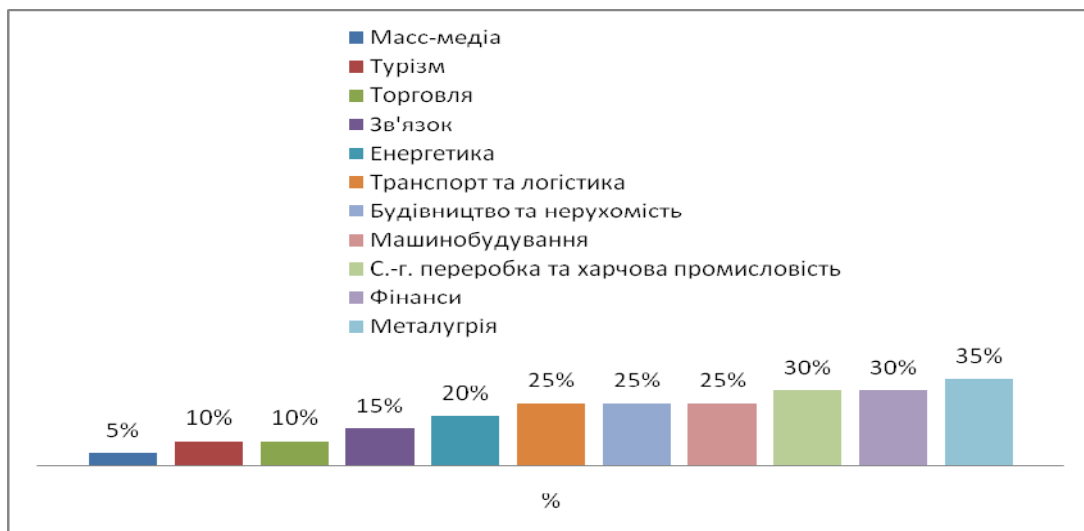

Рис. 1. Найбільш перспективні галузі для інвестицій

Джерело: складено автором за матеріалами [6]

Як видно з рис. 1, на сьогодні найпривабливішими в Україні для інвестування є галузі металургії, фінансів, сільськогосподарська, переробна та харчова промисловість.

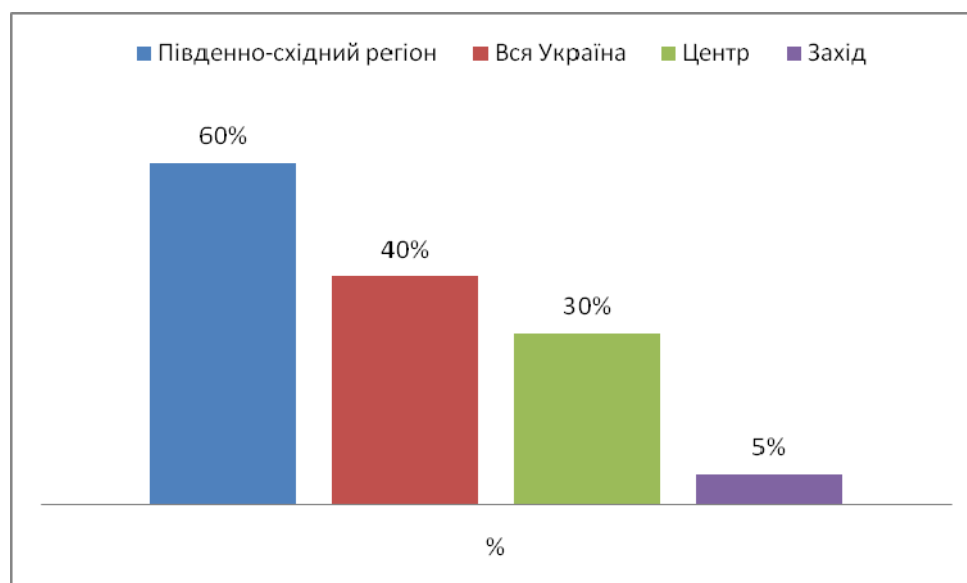
Також зазначимо, що інверторами регіони України поділяються на перспективні та неперспективні (рис. 2).

При цьому найбільш перспективним регіоном є південний Схід завдяки наявності розвиненої промисловості, кадрового потенціалу, розвиненої інфраструктури та доступу до ресурсів [6].

За оцінками експертів, для нормального розвитку економіки України потрібні додаткові інвестиції від 80 до 100 млрд. дол. США. Зазначимо, що прямі іноземні інвестиції за тринадцять років незалежності України склали всього лише 5,3 млрд. дол. Цифра більш ніж скромна.

Згідно офіційній статистиці, щорічний приріст іноземного капіталу, що інвестується, в країну складає близько 15%, але це без урахування грошей, що вивозяться нерезидентами з України. Зараз на кожні три

долари вкладених інвестицій доводиться один долар офіційно вивезеного капіталу. Це пояснюється розірванням інвестиційних договорів через підвищення інвестиційних ризиків в країні [5].

Рис. 2. Найбільш перспективні для інвестицій регіони України

Джерело: складено автором за матеріалами [6]

Для зниження інвестиційних ризиків здійснюється оцінювання інвестиційного клімату, яке передбачає виведення інтегрального показника ризику та відповідне ранжування країн шляхом визначення їхнього інвестиційного рейтингу. Для цього проводиться аналіз факторів політичного, економічного, соціально-культурного, інституційного середовища, ресурсів та інфраструктури країн. Деталізація факторів, їх поєднання, методи кількісної та якісної оцінки залежать від цілей та завдань тієї чи іншої інформаційно-аналітичної системи.

Найвідомішими системами оцінок інвестиційного клімату є рейтинги Institutional Investor, Euromoney Institutional Investor та Business Environment Risk Index (BERI).

Національні рейтинги інвестиційного клімату періодично публікують провідні економічні журнали, авторитетні експертні агентства [2].

За підсумками 2006 та 2007 років були проведені дослідження стану економіки України. У оцінці інвестиційного клімату в 2006 році експерти розійшлися полярно. Ті, хто негативно оцінює інвестиційний клімат, коментували своє рішення "нестабільністю політичного становища", "слабкістю центральної влади", "високою інфляцією" та "сильною залежністю економіки від цін на паливо".

Слід зазначити, що серед тих, що оцінюють інвестиційний клімат України сприятливо, значну частку складають ті, хто вважає нинішню ситуацію в економіці кризовою. Цей парадокс пояснюється тим, що "в умовах економічної невизначеності вартість активів нижча, що дозволяє скоротити витрати при вході на ринок"[6].

Порівняно з 2006 роком в 2007 році погіршало сприйняття експертами інвестиційного клімату на Україні. Як чинники, погіршуючи інвестиційний клімат, аналітики називали «економічну та політичну нестабільність», «недосконалість законодавства», «неефективну адміністрацію» [7].

Існує цілий комплекс чинників, що впливають на ухвалення рішення про інвестування: політико-економічні, соціальні, ефективність виробництва, можливість доступу на інші ринки, низький ступінь надійності української банківської системи та ін.

Як відомо, чим менше імідж країни відповідає очікуванням інвестора, тим нижче оцінюється інвестиційний клімат і тим на більші поступки та пільги повинна йти держава для залучення капіталів. І навпаки – поліпшення інвестиційного клімату дозволяє державі послідовно знижувати пільги, вирівнюючи їх до міжнародних стандартів, і створювати конкурентний інвестиційний ринок.

Така привабливість є ключовою умовою залучення зовнішніх інвестицій в економіку держави, регіону, галузі або окремого підприємства.

У зв'язку з цим найважливішим завданням державного управління на даному етапі є поліпшення та стабілізація інвестиційного клімату як країни в цілому, так і окремих регіонів.

Тому необхідно створити національну систему критеріїв оцінки регіонів (областей, міст і т.п.), зокрема для визначення ефективності роботи місцевих органів влади по формуванню інвестиційного середовища і залученню інвестицій.

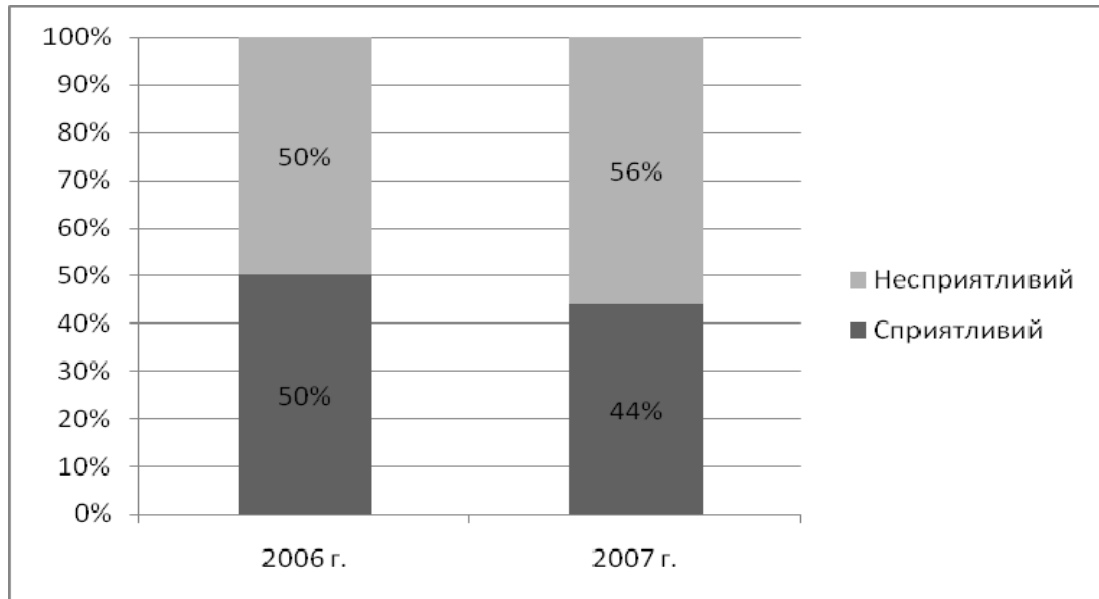

Рис. 3. Інвестиційний клімат України в 2006 та 2007 роках

Джерело: складено автором за матеріалами [7]

Стосовно України можна сформулювати правило дев'яти ключових інвестиційних чинників [5]:

1. Лібералізація підприємницької діяльності. Повинна бути створена працююча схема по виявленню та швидкому усуненню бар'єрів для створення, ведення та закриття бізнесу. Вона включає комплекс заходів щодо зниження ступеня втручання з боку уряду в приватний бізнес, надання приватним підприємцям можливості діяти вільно та отримувати прибуток в умовах чесної конкуренції.

2. Стабільність та передбачуваність правового поля. Необхідно погоджувати що існують, розробити та прийняти нові закони, що встановлюють єдині правила гри для компаній всіх форм власності. В першу чергу, така робота повинна бути проведена відносно цивільного, трудового, податкового та комерційного кодексів, законодавства про захист має рацію у сфері інтелектуальної власності, патентах, політиці передачі технологій та прямих іноземних інвестиціях.

Не менш важливим представляється й забезпечення реального дотримання міжнародних договорів і виконання рішень іноземних арбітражів. Міжнародне інвестиційне співтовариство повинне бути упевнене в тому, що будь-які угоди, відповідні прийнятим міжнародним нормам і правилам, мають силу в Україні.

Окремим невирішеним завданням залишається безумовне виконання судових рішень в частині захисту прав власності інвесторів, а також розвиток земельного законодавства у напрямі вирівнювання прав вітчизняних і зарубіжних інвесторів.

3. Корпоративне та державне управління. Цей напрям включає комплекс заходів по врегулюванню корпоративних прав, діяльності державної адміністрації та приватизації державної власності.

Заходи щодо реформування державного апарату повинні привести до перегляду ролі чиновників в регулюванні приватного сектора. Необхідно створити таку систему взаємин між державою та бізнесом, яка мінімізувала б можливості для корупції на всіх рівнях.

Метою приватизаційних процесів повинні стати підвищення ефективності виробництва та використання ресурсів, мінімізація державного регулювання підприємницької діяльності, зниження державних витрат на підтримку неефективних виробництв і вивільнення ресурсів уряду для підвищення ефективності управління в суспільному секторі.

4. Лібералізація зовнішньої торгівлі та руху іноземного капіталу. Цей інвестиційний чинник включає комплекс заходів щодо стимулювання вільного переміщення товарів, послуг і капіталів між державами. Першочерговому врегулюванню підлягають наступні сфери:

- митна та транспортна політика, зокрема боротьба з контрабандою, створення уніфікованої митної практики в різних областях країни;
- сертифікація, включаючи спрощення сповільненої та непрозорої процедури отримання сертифікатів на товари, що імпортуються в країну, взаємне визнання сертифікатів якості продукції та міжнародної організації стандартів ISO;
- страховий ринок, що припускає вдосконалення законів українського страхового ринку, що суперечать європейським і світовим стандартам;
- ринок праці, що випробовує брак професіоналів на українському ринку праці, особливо в державному секторі, що вимагає спрощення процедури ухвалення на роботу іноземних фахівців високої кваліфікації.

5. Розвиток фінансового сектора. Стан фінансового сектора має ключове значення для інвесторів. Тому робота у вказаному напрямі є найбільш важливою для поліпшення інвестиційного клімату та вимагає проведення наступного комплексу заходів:

- зняття обмежень на процентні ставки за банківськими кредитами та позиками;

- відміна програм пільгового надання кредитів, введених урядом;
- розширення автономії Національного банку. Його основною метою повинна бути підтримка внутрішньої та зовнішньої стабільності, без урахування політичних міркувань;
- оздоровлення банківського сектора шляхом удосконалення контролю за банківською діяльністю для підвищення довіри інвесторів до українських банок;
- посилення кадрів комісій з цінних паперів і бірж;
- заохочення конкуренції у фінансовому секторі шляхом розширення діяльності іноземних банків та інших фінансових організацій в Україні.

З розглянутими чинниками безпосередньо пов'язані питання адміністрування податків. Найбільшою проблемою для інвесторів, яку необхідно вирішити найближчим часом, є сплата та повернення ПДВ. Вона набуває більшої ваги пропорційно зростанню експорту українських товарів.

6. Зниження рівня корупції. Необхідно створити таку систему відносин органів влади та бізнесу, яка мінімізує можливості зловживання державних чиновників, забезпечить послідовність у виконанні прийнятих законів та ухвал, полегшить отримання дозволів, ліцензій та санкцій. Для цього необхідно провести комплекс заходів щодо «профілактики» корупції; ввести строги покарання за корупцію та зраджувати гласності факти чиновницького хабарництва; забезпечити суспільну підтримку програм по боротьбі з корупцією, інформуючи громадян про їх права.

7. Зниження політичного ризику. Політична стабільність та незалежність економічних пріоритетів від змін в органах влади була та залишається одним з найважливіших позитивних чинників при ухваленні інвестиційного рішення. Необхідно прийняти закони, що гарантують неможливість довільного відчуження приватної власності, включаючи «повільну експропріацію»; зробити діяльність податкових інспекторів і місцевих адміністрацій підконтрольною центральній адміністрації.

8. Імідж і програми просування країни. Довгострокові цілі по залученню зовнішніх інвестицій вимагають постійних зусиль по формуванню привабливого іміджу країни. Необхідно сформулювати та широко освітлювати державну політику та готовність уряду здійснювати радикальні заходи, орієнтовані на ринкову економіку; публічно підтримувати інвестиції; підсилити комерційні відділи зарубіжних посольств.

9. Формування інвестиційних стимулів. Мета дій в цьому напрямі – створення інвестиційних стимулів, аналогічних стимулам торгових партнерів країни.

Висновки. Істотно збільшити приток інвестицій можна лише за умови розвитку всього комплексу чинників, що формують інвестиційний клімат. Недооцінка хоч би однієї складової неминує призведе до дисбалансу та створить напруженість на інвестиційному ринку України.

Джерела та література

1. Горяча О.Л. Інвестиційний клімат України: проблеми формування та заходи поліпшення. / О.Л. Горяча. // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2008. – № 1. – С. 32-35.
2. Пересада А.А. Інвестування [навч. посібник] / А.А. Пересада. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 19.
3. Стеченко Д.М. Державне регулювання економіки [навч. посіб. – 3-тє вид., випр.] / Д.М. Стеченко – К.: Знання, 2006. – 262 с.
4. Швайка Л.А. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 435 с.
5. Стимулювання інвестиційної діяльності. [Електронний ресурс] <http://www.in.gov.ua/index.php?get=110>.
6. Энергетический потенциал Украины. [Електронний ресурс] <http://www.stratagema.org> (<http://www.stratagema.org/issledovaniya.php?nws=it1706625879960>).
7. "Інвестиційний клімат" [Електронний ресурс] <http://www.in.gov.ua/index.php?get=212>.

Наумов О.Б., Пашко Д.В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОГО СУДНОБУДУВАННЯ

І. Вступ. Ефективність національної економіки багато в чому визначається функціонуванням транспортної системи, яка одночасно формує умови налагодження довгострокових стратегічних зв'язків між економічними суб'єктами та впливає на розвиток економіки.

Морський транспортний комплекс традиційно відіграє важливу роль у розвитку зовнішньої торгівлі країн світу. Морський транспорт спеціалізується на обслуговуванні міжнародної торгівлі, оптимальне поєднання вартості, швидкості та мобільності перевезень робить його найбільш привабливим для вантажовласників. Слід констатувати, що сьогодні Україною втрачено позиції морського флоту не лише на ринку міжнародних перевезень, але і на внутрішніх лініях.

Із занепадом флоту пов'язане і скорочення виробництва у суднобудуванні України. У світі небагато країн, що мають власну суднобудівну базу. Держави, що володіють нею, мають не лише надійне джерело наповнення бюджету, але і розвиток експорту, підвищення рівня життя населення, яке причетне до галузі. Україна не тільки має у своєму розпорядженні індустрію суднобудування, але і є морською державою. Це означає, що суднобудування при цілеспрямованій підтримці держави і забезпеченні інвестиційної привабливості може і повинна стати однією з провідних галузей економіки, яка буде спроможна не лише забезпечити значний експортний потенціал і валютні надходження, але і ефективність діяльності підприємств суміжних галузей.